

روش‌ها و فرایندهای ارزیابی تأثیر کتابخانه‌ها بر اساس استاندارد ۱۶۴۳۹

زیر نظر

فریبرز خسروی

(عضو هیئت‌علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران)

www.ketab.ir

به کوشش

مینا کرمی و زهرا خضرگامی

تهیه شده در پژوهشکده اسناد

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

پاییز ۱۴۰۰

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	کرمی، مینا، ۱۳۴۶ -، گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	روش‌ها و فرایندهای ارزیابی تأثیر کتابخانه‌ها بر اساس استاندارد ۱۶۴۳۹ به کوشش مینا کرمی، زهرا خرغامی؛ زیر نظر فریبرز خسروی؛ [برای] سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، پژوهشکده اسناد.
مشخصات نشر	تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۵۸ ص.
فروست	انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ شماره ۱۵۹۶.
شابک	۶۰۰۰۰۰ ریال: ۹-۶۳۵-۴۴۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص [۱۵۵] - ۱۵۸.
موضوع	کتابخانه‌ها - ارزشیابی - استانداردها
موضوع	Libraries -- Evaluation-- Standardas
موضوع	استاندارد ایزو ۱۶۴۳۹
موضوع	ISO 16439 Standard
شناسه افزوده	خرغامی، زهرا، ۱۳۶۳ -، گردآورنده
شناسه افزوده	خسروی، فریبرز، ۱۳۲۲ -
شناسه افزوده	Khosravi, Fariborz
شناسه افزوده	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. پژوهشکده اسناد
شناسه افزوده	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
شناسه افزوده	National Library and Archives of IR of IRAN
رده بندی کنگره	Z۶۷۸/۸۵
رده بندی دیویی	۰۲۵
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۴۱۹۷۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیا

انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ شماره ۱۵۹۶

عنوان: روش‌ها و فرایندهای ارزیابی تأثیر کتابخانه‌ها بر اساس استاندارد ۱۶۴۳۹
 زیر نظر: فریبرز خسروی (عضو هیئت علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران)
 به کوشش: مینا کرمی و زهرا خرغامی
 ویراستار: آرزو تجلی
 صفحه‌آرایی: علیرضا خورشیدی، شیوا باقری
 طراح جلد: محمد قدیمی
 ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
 تهیه شده در: پژوهشکده اسناد
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه / چاپ اول ۱۴۰۰
 چاپ و صحافی: نگه‌نو
 بهای: ۶۰۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹-۶۳۵-۴۴۶-۹۶۴-۹۷۸

فهرست مطالب

۹	سخن ناشر
۱۱	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۷	۱- هدف و دامنه کاربرد
۱۷	۲- مراجع الزامی
۱۸	۳- اصطلاحات و تعاریف
۴۳	۴- تعریف و توصیف تأثیر کتابخانه
۴۳	۴-۱- کلیات
۴۴	۴-۲- تعریف تأثیر کتابخانه
۴۵	۴-۳- جنبه‌های تأثیر کتابخانه
۴۵	۴-۴- اثرات تأثیر کتابخانه
۵۱	۴-۵- برنامه‌ریزی برای تأثیرگذاری
۵۲	۴-۶- چالش‌های اندازه‌گیری تأثیر
۵۴	۴-۷- پیاده‌سازی پروژه‌های ارزیابی تأثیر
۵۵	۴-۸- استفاده از نتایج ارزیابی تأثیر
۵۶	۵- روش‌های ارزیابی تأثیر کتابخانه
۵۶	۵-۱- کلیات
۵۷	۵-۲- شواهد استنباط‌شده

- ۵۷ ۵-۳- شواهد استخراج‌شده
- ۵۸ ۵-۴- شواهد دیده‌شده
- ۵۹ ۵-۵- روش‌های ترکیبی
- ۶۰ ۵-۶- داده‌های کمی و کیفی
- ۶۲ ۶- شواهد به‌دست‌آمده
- ۶۲ ۶-۱- کلیات
- ۶۲ ۶-۲- آمارها
- ۶۴ ۶-۳- شاخص‌های عملکرد کتابخانه
- ۶۷ ۶-۴- داده‌های پیمایش رضایتمندی کاربر
- ۶۹ ۷- شواهد درخواست‌شده
- ۶۹ ۷-۱- کلیات
- ۶۹ ۷-۲- پیمایش تأثیر
- ۸۴ ۷-۳- مصاحبه‌ها و گروه‌های متمرکز
- ۹۳ ۷-۴- خودارزیابی کاربران
- ۹۵ ۷-۵- گردآوری شواهد تمثیلی
- ۹۹- ۸- شواهد عینی
- ۹۹ ۸-۱- کلیات
- ۹۹ ۸-۲- مشاهده
- ۱۰۱ ۸-۳- تحلیل ثبت وقایع
- ۱۰۲ ۸-۴- خودنگاشتی
- ۱۰۳ ۸-۵- تحلیل استنادی
- ۱۰۴ ۸-۶- آزمون تأثیر دانش و مهارت‌ها
- ۱۱۲ ۹- ترکیب روش‌ها برای ارزیابی تأثیر کتابخانه‌ها
- ۱۱۲ ۹-۱- ترکیب داده‌های کیفی و کمی

پیشگفتار

بحث تدوین استاندارد از فعالیت‌های مهمی است که در بیشتر حرفه‌ها و رشته‌های علمی وجود دارد؛ کتابخانه‌ها نیز برای بهسازی و گسترش خدمات خود نیازمند تدوین استانداردها هستند. در تدوین استانداردهای بین‌المللی دو سازمان فعالیت دارند. اولین سازمان، سازمان بین‌المللی استاندارد است که با ۲۹۳ کمیته فنی در زمینه‌های تخصصی مختلف فعالیت می‌کند. استانداردهای کتابخانه، آرشیوها، موزه‌ها، نمایه‌سازی و اسناد و کاربردهای آن و مدیریت اسناد نیز از جمله موضوعات مطرح در سازمان بین‌المللی استاندارد است و تاکنون بیش از ۲۰۰ استاندارد در این زمینه منتشر شده که تعدادی از آنها در سازمان ملی استاندارد ایران بومی‌سازی و منتشر شده است.

سازمان بین‌المللی دیگری که در حوزه استانداردهای کتابخانه‌ها فعالیت دارد، فدراسیون بین‌المللی انجمن‌ها و مؤسسات کتابداری (ایفلا) است که ۱۵۰۰ عضو در ۱۵۰ کشور جهان دارد و تاکنون ۵۰ استاندارد بین‌المللی را در زمینه کتابخانه و کتابداری منتشر کرده و کمیته‌ای به نام کمیته استاندارد را نیز در سال ۲۰۱۲ تشکیل داده است تا استانداردهای حوزه کتابداری را با دقت و نظم بیشتری پیگیری کند. حوزه کاری این کمیسیون عبارت است از: استانداردسازی فعالیت‌های عملی کتابخانه‌ها، مراکز سندپردازی و اطلاع‌رسانی همراه با خدمات نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی خدمات آرشیوی و علوم اطلاع‌رسانی، و انتشارات.

با توجه به نقش مهمی که کتابخانه ملی در برنامه‌ریزی و توسعه زیرساخت کتابخانه‌های سراسر کشور دارد و از آنجاکه مشکلات مربوط به ارزیابی تأثیر خدمات کتابخانه‌ای روی کاربران در محیط‌های فرهنگی و اقتصادی، متفاوت است، ارزیابی روش‌ها و فرایندهای خدمات کتابخانه‌ای می‌تواند در درجه اول بر عملکرد خود سازمان و به دنبال آن بر عملکرد سایر

کتابخانه‌ها و درنهایت بر عملکرد کل کشور تأثیر مثبتی داشته باشد. ازطرفی، تلاش در تشخیص تأثیر کتابخانه‌ها بر افراد، گروه‌ها و جامعه بسیار پیچیده بوده و مستلزم فرایندهایی بیش از گردآوری دروندادها و بروندادها یا اندازه‌گیری کیفیت عملکرد کتابخانه است.

بر اساس سند چشم‌انداز سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران در راستای تدوین استانداردهای ملی و در راستای تحقق این مهم، از سال ۱۳۹۲ کار تدوین استانداردها در حوزه کتابخانه و آرشیو در دستور کار سازمان قرار گرفت و نتیجه این تلاش‌ها در قالب کتاب ارائه شد. مجموعه حاضر نیز عمدتاً برای استفاده در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تهیه شده است.

کتاب حاضر چهارمین کتاب در زمینه استانداردهای کتابخانه‌ای است که سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران منتشر کرده است؛ مجموعه‌های اول و دوم آن با عنوان شاخص‌های عملکرد کتابخانه ملی بر اساس استاندارد اینزو ۲۸۱۱۸؛ اصول چکیده‌نویسی بر اساس استاندارد اینزو ۲۱۴-۱۹۸۶ و «اصول نمایه‌سازی بر اساس استاندارد اینزو ۹۹۹-۱۹۹۶» به چاپ رسیده است. امید است این کتاب راهگشای مناسبی برای کلیه دست‌اندرکاران حوزه کتابداری بوده و با یکپارچه‌سازی فرایندهای کاری در آینده نزدیک به ارائه خدمات شایسته و یکدست در تمام کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی کمک کنند.

غلامرضا عزیزی

رئیس پژوهشکده اسناد